

# سنتینہ بلاغت

—•••—

مؤلفی

میردوخی زادہ

عبد الرحمن ثریا

—•••—

برنجی طبعی

معارف عومید نظارت جلالہ سنک رخصتیلہ

قسطنطنیہ

۱۳۰۵

مطبعہ ابوالغنیہ



دیباچه

..

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

یانورالتنور قبل الأزمسة والدهور ! سن او مبدع  
لطاقتنارسیں که کلزار خلق وابداءك غنچه شکوفه  
وازهاری سنك نسیم لطفکدن آجلش . حدیقه ایجاد  
واختراءك سنبل بدائع آثاری سنك شمیم فضلکدن  
رنك وبوی وجود المشدر . صبغة الله ومن احسن  
من الله صبغة .

لا يزال ! سن اوصانع بدیعه نگارسیں که اوراق  
رنگارنك کتبخانه امکان هب سندن نقشیدیر حلیه  
انسجام اولمش . دواوین حکمتنای زمین وزمان

هپ سندن شیرازه حسن انتظام بولشدر . صنعة الله .

ومن اتقن من الله صنعه

مبدع هر چشمه که جو دیش هست

مخترع هر چه وجودیش هست

ذوالجلالا ! اوصاف جمالك دائرة توهم و تفكر دن

بیروندر . طائر تیز پرواز خیال آنک طوف حریمنده

نصل طولاشه بیلیر ؟ نعوت جلالک ارقام تخیل

و تصور دن افزوندر ، محاسین دفاتر امنیه و آمال آنک .

ترقیم و تعدادینه نصل گیرشه بیلیر ؟

همه هستند سرگردان چو پرکار

پدیدارنده خود را طایبار

پروردگارا ! شمس منظومه عالم که نخبه انجال آدمدر

سنک صفات کالکدن برلمه تابناک ، لؤلؤ منشور خطاب

لولاک لولاک ایکن ینه نوای ماعر فناک ... ایله دمساز

اولوردی ، آرتق بزم گبی گرفتار درکات ظلت اولنر

اومرتبه علیایه نصل ایرشه بیلیر ؟

خداوندگار! سن همان گلدسته ناچیز تخیلاتی او بلبل  
 حقیقه سخندان. یعنی نور حدقه باغ عدنانی یه ابلاغ  
 ایله. قلبی آرایش خودپرستیدن افراغ ایله که مظهر  
 تجلیات سبحانی اولهلم. فانی ایکن حیات جاودانی بولهلم.

لیس کلامی بی بنعت کاله  
 صل‌الهی علی‌النبی وآله

اما بعد : مکتب حقوقده تقریرینه موفق اولدیغم  
 میزان‌البلاغه‌نک دفعه‌ثانیه تدریسنده لائح خاطر  
 اوله‌رق. شورایه بورایه قید و تربیر اولنان برطاقم  
 نکات دقیقه ادبیه‌نی اوراق پریشان اوزره براقم  
 استفادۀ عمومی مقصدینه منافی دوشه‌جگندن اسالیب  
 کلام ایچون بر نمونه ناچیز اولمق. برده لسان عثمانینک  
 هر بر طرز واسلوبه گوره افادۀ مقاصده کافی اولدیغنی  
 گوسترمک اوزره لوائح مذکورده بر آرایه جمع و ترتیب  
 ایدرک ( سفینه بلاغت ) عنوانی آلتنده طبع و تمثیلی

مناسب گوردی . چونکه ترجه نك خصائص  
 دقيقه سنه واقف اوليانلردن اكثرى لسان عثمانى فن  
 لسانى اوليوب . مرادات جاريدهه بالكيه جوهر  
 حقيقتدن عارى برطاقم خيالات عارضه يي ترسيمدن ،  
 ومحاورات عاديدهه بعض ساده وبسيط شيلرى تصوير  
 وتوسيمدن بشقه برشيئه يراميه جتى ادعاسنده بولندقلرى  
 جهتله بوكي افكار زائفه يي تصحيح ايچون صره سى  
 كلدكجه فنون رسميه دن بعض مسائل مفيده نك تحريرينه  
 تصدى ايدلى . واقعا اسلوب حكيم اوزره برمسالة  
 فيه . برسالة ادبيه . بروقه تاريخيه . برلطيفه لغويه نك  
 تصوير وترسىمى ايچون بوآنه قدره يچ بر نمونه يه تصادف  
 اولنه ميوب ، تواريخ ادبيه مزالسه همان افسانه يي معنى  
 درجه لرينه وارمش . حقيقتى خيال صورتنده گوسترمك  
 ايسه فضائل ادبيه يرينه كچمش اولديغى جهتله بزده گورد

دستور ادب دینه بيله جك بعض آثار جدیه یی موقع  
استفاده یه قویتمق احتیاجی بدییدر .

بواثر ناچیز هر نه قدر بواحتیاجی دفعه کافی دگلسه ده  
ینه اصحاب اقتدار انچون زمین تجربه استحضارینه یاردم  
ایده بيله جك امیدینی وسیله معذرت اتخاذا ایدرك کمال  
نقصاتی اعترافه برابر ارباب فضل و عرفانك نظرگاه  
قبولنه عرض و وضعندن اجتناب گوسترلدی .

شوراسنیده عرض و اخطاره مجبورم. که بویله بر اثر  
ناچیزی انظار اعتباره تقدیمدن مقصد متقدمین  
ومعاصرینه داعیه تقدّم وتفوق آرزوسی اولیوب. آنجق  
افراد ملتدن هربری وسعنه. اقتدارینه. مسلکته گوره  
منافع عمومییه متعلق مآثر ممدوحه نك ابرازیله مکلف  
اولدیعنی افهام و اثراب ایتکدر . زیرا شائبه اغراض  
نفسانیه دن معری اوله رق ابراز ایدیلان آثار مفیده دن  
بعض موانعک حیلولتنه بناء استفاده مطلوبه جلوه گر

مرأت شهود اولسه بيله ينه شودور قدر دانئ حضرت  
« عبدالحميد خانى » ده البته يوماً من الايام رهين تقدير  
واعتبار اوله رق مأمول ومنتظر اولان فوائد عموميه  
اشعه پيراي ساحة وجود اولور .

في الحقيقه ! اثر حد ذاتده معتبر اولميدر . يوقسه  
عين نقصانده كامن برايكي مقبل منفعلك ردّ وقبولنده  
نه حكم و تأثير اوله بيلير ؟ اومهـ وله لرك نه تقدير  
وتقيدي مستلزم اعتبار . نه ده تشنيع وتنديدى جالب  
مظنه شين وعاردر .

اصحاب مطالعه يه خنى اولديغى اوزره ميزان البلاغه نك  
ايك طبعنده برچوق مرتب سهولرى بولنورسه ده  
بونلرك اكثرى ادنى بر ملاحظه ايله طوغريه  
بيله جگندن آرتقى اوگي سهوياته اشارت تكلفنى اختيار  
ايمكدنسه اهل مطالعه نك اختبار اقتدارى قيلندن  
اوله رق حاليله ابقاسى مرجع طوتلدى . فقط تغليط

اذهانه بادی اولان یا ککشلقلر صره سی کلا. جکه قام  
 تصحیحدن چیرلدی . از جمله ديباجه نك برنجی صحیفه سنده  
 (عواله) یرینه عالم . وایکنجی صحیفه سنك اون بشنجی  
 سطر نده (استعلا) یرینه استیلا دیزلمش ایسه ده بومشلی  
 سهویاتك صحیحنی بولمق اعمال فکر ورویت تکلفندن  
 وارسته اولمقله اوگیلرینه هیچ ایلیشیلماشدر .

البته بو تصحیحاتم زده دخی برچوق خطیئات بولنور.  
 فقط حضرت ذوالجلالدن بشته صفت کمال ایله متصف  
 اولمق کیسه یه میسر اوله میه جفندن . خطایای واقعه نك  
 دامن عقوله مستور بیورلمسی مسترجادر .

ومن الله التوفيق وهو نعم الرفيق

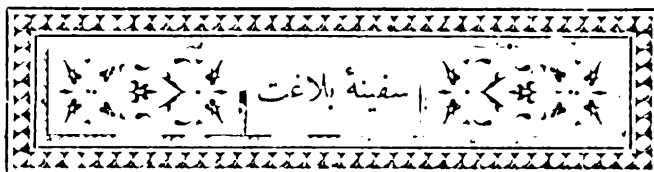
میردوخی زاده

عبدالرحمن ثریا

حیدر پاشا فی ۱۶ حزیران سنه ۱۳۰۳







## میزان البلاغه صحیفه - ۵

فی الحقیقه لسان مضر اوزره ....

### فائدہ تاریخیہ

معلوم اولسون کہ ( مضر ) میثک ضمی . ضادک فنیہی ، رانک سکونیہ قافہ سالار انیا علیہ اکمل التحابا اقدمزک ساساۃ العقد شرفامہ اباہ واجداد کرامندن اون سکرنجیسیدر .

رواة نقاء نسینامذ فخر کائنات اقدمز حضرت ترینی بووجهله حریر تحریره چکیورلر : ابوالقاسم محمد صل الله تعالی علیه وسلم بن عبدالله ، بن عبدالمطلب ، بن هاتم ، بن عبد مناف ، بن قصی ، بن کلاب ، بن مره ، بن کعب ، بن اوی ، بن عتاب ، بن فهر ، بن مالک ، بن نضر ، بن کنانہ ، بن خزیمه ، بن مدرکه ، بن الیاس ، بن مضر ، بن نزار ، بن معد ، بن عدنان .

۱ — جناب عبدالله که پدر والا گهر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم است ، از طرف حضرت عباس کجی دها بر قاج برادری وار ایدینده نور ساطع الظهور خیر البشر .

غره غرّای مینت احتواسنده مستر اولمغه فتيان قریش آراسنده  
من کل الوجوه ممتاز ایدی .

اصح اقواله نظراً حضرت عبدالله یگرمی بش یاشنده ایکن  
یعنی احترا یا کیزه گهر حضرت رسالتک طلوعندن ایکی ییل  
صکره ، بودار فانیدن عالم جاودانی به ارتحال ایدوب، دارالناغه  
دیملکه معروف سرائیک خطیره سنه دفن ایدمشدر .

— — — — —

۲ — جناب عبدالمطلب تنکنای عدمدن حر مسمرای  
وجوده کلنجه فرق سعادت لرنده بر قاج تل بیاض صاچک بونعی  
وجه تسمیه اتخا ایدیلرک (شیه) اسمیه موسوم اولدی . عبدالمطلب  
مرتبه رشده و تمیزه واروب انوار فطانت ناصیه خالنده لمعه باش  
اولنجیه تعظیماً للمضاف (شیه الحمد) نامیه بنام اولدی .  
جناب شیه نیک پدری هاشم حضرت لری تجارته مألوف  
اولدینی جهته لاجل التجاره مدینه منوره یه اوغرایوب  
ابکار اکبردن سلمی بنت عمرو تجاریه بی دائرة از دواجه آلمش  
و جناب شیه نیک تولدندن صکره جانب شامه عزیمت ایدرک شمس  
حیاتی غزده متواری غمام ناهنکام اولمشیدی . جناب هاشمک دیار  
غریبده ارتحالی ایله اوغلی دخی مدینه منوره ده حال پریشان اشتمال  
اوزره یشامقده اولدینی مطّاب بن عبدمنافک سامعه تأسفنه ایرشنجیه  
برادر زاده سنی آغوش تربیه یه الملق اوزره همان جانب بطحایه  
راحلهران عزیمت، و جناب شیه بی ترکیسنه آوب مکّه مکرمه یه

عودت بيوردي . فقط جناب شيبه والدة ناتوانه محتاج ردزيتم  
اولدنجون خاندان عبید منافک موقمنه لایق کسود فخره  
احتشامدن اندام شرف اتسامی عری ایدی . بوجهته اشایی  
راهده جناب معابک ترکیمنده اودزیتیم دریای ملاحتی گوروب  
صورانلره برده پوش حجاب اولوق اوزره . بو بنم کوله مدر جوابنی  
ویرمک ، عبدالمطلب لقبی ایله ماقلب اولسنه باعث اولمشدر .  
عبدالمطلب نباهت شان ، وعلو مکان کبی اوصاف جایسه  
مالک ، جاده عدل وانصافه سالک اولوق حسیه سائر سناید  
قریشدن ممتاز ایدی .

— ❦ —

۳ — جناب هاشم که نام نامیلری ( عمرودر ، علو جناب  
صاحبی اولدیغنه بناء ( عمروالعلی ) لقب عالیسیله تاقیب ایدلی .  
عمروالعلی ، ایامنده ظهور ایدن داهیة حط وغلایه چاره ساز  
اولوق ایچون فوق العاده مآثر فتوتندانه ده بولسه رقی دائما اهل  
احتیاجک امدادینه آماده ایدی . او درجه ده ، که مأذنه کرم  
واحسننده اعاشه فقرادن بشقه برشیله متلذذ اولزدی ، محتاجینی  
طویره ق ایچون لاینتقطع اکمک طوغرایه رقی ترید ایله ضیافت  
صفره سنی دوناتمقده اولدیغنه بناء ، اکمک طوغرامقندن کنایه  
اولوق ( هاشم ) استنی آلمشدر . بالاده بیان اولدینی اوزره  
جناب هاشمک صحیح حیاتی ( غزه ) ده شام مانه منقاب اولمشیدی .

— ❦ —

؛ — جناب (عبد مناف) كُ نام نامیسی مفید. کنیه سی  
 ابو عبد الشمس در . روی تابانی ماه عالمگیر ملاحظت اولدینی جهتله  
 ذات سماد تلمینه (قرابطه ،) استی و برلردی .  
 عبد منافك دوت اوغلی وار ایدی : بری فخر عالم افندمرت  
 جدت محملری هاشم ، ایکنجیسی امام الائمه محمد بن ادريس  
 شافعی رضی الله عنه حضرتلرینك جدت اعلامی (مصآب) .  
 اوچنجیسی نبی امیهنك جدتی (عبد الشمس) دردنجیسی جیبر بن  
 مطمك جدتی نوفلدر .

- ك -

د — جناب قصی که اسم سامیلری زیددر . مکة مکرمهده  
 ایلك سمنرنده برنجی قونانغی قضاعه قیبهسی یوردینه تصادف  
 ایدرك اودخی ، اوزاجق دوشدیگی جهتله (اوزاجق) معناسنی  
 متضمن (قصی) استیله تاقیب ایدلی .  
 داهیة تقلبات دهرله طائفة قریش قارمه قاریشیق اوله رقی  
 هربری برطرفه طاغلدینی ائاده حسن تدیری سایه سنده جناب  
 قصی هپسنی دارالقرار مکیه طوپلایوب تالیف ذات الینه موفق  
 اولدینی جهتله (مجمع) عنوان شرفیانی احراز ایدلی .  
 دارالذود، که قبائل قریشك کلیات امورینه استشاره گاه اولیق  
 اوزره تهیه واحضار ایدلمش برنادیء شوکت آکنتاه ایدی . جناب  
 (قصی) ك مخترعان کار آگاهیلرنددر .

جناب ام المؤمنین خدیجۃ الکبری رضی اللہ تعالیٰ عنہا  
حضرت لری ایله زبیر بن عوامک نسب نامہ نامیلری فخر کائنات  
اودمزہ بوراده کسب التعاق ایدر .

-----

۶ — جناب کلاب. که مرجع ومأب قریش ایدی ؛ شمس  
جهان آرای محمدینک مطالع الانواری اولدینی گبی. نجوم زاهره  
( بنی زهره ) نلک ده مشرق انجلائی فیوضاتیدر .

عشره مبشرددن عبدالرحمن بن عوف. سعد بن ابی وقاص  
رضی اللہ تعالیٰ عنہما حضرت انسک عروق انسائی شجره طاهره  
خواجه کائناتله بوحدیقه ده پیوسته اولیور .

-----

۷ — جناب مره نلک متعدد قرداشلری وار ایکن حامل  
لوای نور محمدی اولوق حسیلله جهلرینه فائق ایدی . بنی تمیم،  
بنی مخزوم قبیللری جناب مره دن منشعب اولوب، ابوبکر صدیق،  
طلحه بن عیدالله بنی تیمن، خالد بن ولید حضرت لری دخی بنی  
مخزومنددر .

-----

۸ — جناب کعب خطیب عرب عنوانی حائر بر بلدیغ  
جری الجنان اولوب مصالح مهمه قریشک مراجعتگاهیی اولوق  
حسیله بعدالوفات عادات مألوفه عربدن زیاده راسته یأس وماتمی

بک دبدہ بہلی طو تلمش و بوجہ تلمہ ( فیل ) سنہ سنہ قدر یوم وفاتی  
بین العرب مبدأ تاریخ اتخاذ ایدلمشیدی .

جناب کعبک مرتد دن بشقہ ( ہصیص ) و ( عدی ) نامندہ  
دیگر ایکی اوغلی واردر . ہصیص دن بنو جمح قبیہ سی، عدیدن  
بنو عدی قبیہ سی توره مشدر، کہ امیہ بن خلف، عمرو بن عاص  
بنی حجدن، خلیفہ عالیجناب عمر بن الخطاب حضرتلری دخی  
بنی عدیدندر .

— ❦ —

۹ — جناب ( اوی ) کعبدن بشقہ سعد، خزیمہ،  
حارث، عامر، اسامہ نامندہ دھا بش اوغلی وار ایدی، کہ حارثدن  
بشقہ هر برینک استمه منسوب بر قبیہ واردر، قهرمانان فرسان  
عربدن عمرو بن عبدود بنی عامر قبیہ سندندر .

— ❦ —

۱۰ — جناب غالبک ( لوی ) دن بشقہ تیم نامندہ دیگر  
بر اوغلی اولوب ( تیم ) قبیہ سی آکا منسوبدر .

— ❦ —

۱۱ — جناب ( فھر ) کعبدن بشقہ محارب، حارث  
نامندہ دھا ایکی اوغلی واردر، کہ محاربدن بنی محارب، حارثدن  
بنی لھج قبیہ لری تشعب ایش، کہ عشرہ مبشرہ دن ابو عبیدہ بن  
جراح حضرتلری بوایکنجی قبیہ یه منتسبدر .

— ❦ —

۱۲ — جناب مالکک فهردن بشقه اولادی اولیوب،  
 مالک اولدینی اصابت رأی و شجاعت و بسالت فوق العاده سایه سنده  
 قبائل عربی دائرة اتحاده جاب و جمع ایتدیگی جهته [قریش اتقی  
 ایله تاقیب اولمش و آنک نسلدن گالمله قرشی نامی ویرلمشدر .

— ❦ —

۱۳ — جناب نضرک غایت بشوش و کوچ یوزلی اونسی  
 اسم عالیلرندن استدلال اولنور، بر روایت ضعیفه به نظراً قریش  
 ایله ملقب اولان جناب نضردر، جناب مالک دگلدر . بواسم  
 ایله تاقینه سبب دخی دائماً ناسک حوائجی تقیتشاه مصالح  
 عمومیه نك تمشیت و تسویه سنه صرف نقدینه همت بیورمه لریدر .  
 صکره دن دخی انجال کرامنده بوسجیه مدوحه نك بولتمسیاه، بوفضیاه  
 اصیله دن متفرع اولان قبائله دخی قریش اطلاق اولندی .  
 بوده چرکاب امور خسیسه دن تنزه معناسنه اولان [تقرش] دن  
 مأخوذدر، که مرؤتسر لکدن صاقینه رق خاتمک درد احتیاجنه چاره  
 ساز اولمقدن عبارتدر .

— ❦ —

۱۴ — جناب کنانه ( ابوالنضر ) کنیه سیاه کنیه نیردی .  
 مشارالیهک نضردن بشقه ملکان، عبد مناة، عمرو، عامر، مالک  
 نامنده دیگر بش اوغلی وارددر، که بونلرک هربری برر قبیله باباسیدر .

— ❦ —

۱۵ — جناب خزیمه نك کنانه دن بشقه هون، اسد

استملیه دها ایکی اوغلی واردر، که هوندن القاره قبیله سی . اسدن  
بنی اسد قبیله سی توردمشدر .

— ❦ —

۱۶ — جناب مدرکه نك اسم سامیسی عامردر، برگون  
برشکارگاهده بر طاوشانی قووالیوب شاهین پرنده گبی هان  
یتیشی ویرمگله سرعت ادرا کدن کنایه اوله رق ( مدرکه ) لقبیه  
تلقیب ایدلی .

جناب مدرکه نك خزیمه دن بشقه ( هذیل ) نامنده دیگر بر  
اوغلی واردر بالجمله قبائل هذیل آنک صلبندن تشعب ایشدر .  
احباب کرامدن عبدالله بن مسعود، شعراءدن ابو ذؤب هذلی  
او قبیله لردندر .

— ❦ —

۱۷ — جناب الیاس، که اجداد خیرالناسک اون یدنجیسیدر،  
اتفاق نقاة رواته ایله موحدیاک اعتقاد ایدی . حتی وقت ادای حج  
شریفده نهانخانه صلب تابناکنده مکنون اولان جوهرگر انهای نور  
نبوتک ( لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ ! ) زمزمه سنی ایشدر ، یانی باشنده کیلرینه ده  
ایشیدپرردی . جناب الیاسک مدرکه دن بشقه ( طابخه ) نامنده  
دیگر بر اوغلی اولوب بوندن برچوق قبیله لر توره مش ایسه ده هیچ  
بری پدرلرینه نسبت اولتیوب پدرلرینسک والده سی اولان  
( خندف ) ک اسمنه اضافله بنی خندف اسمیه یاد اولورلر، که بنی  
تمیم، بنی رباب، بنی ضبه قبائلی بنی خندفدن آیرلمشدر .

— ❦ —

۱۸ — جناب مضر، اكرچە ( قيس عيلان ) نامندە دىگر  
بر برادرى وارەدە لىكن شرف مەسئاس نوز نبوتاه كەسب  
اختصاص ايدرك بين القبائل مشار بالبنان اولمشىدى .

مع مافىيە ( قيس ) ك سالالەسنە جناب حق اوقدر فيض  
وبركت وبرمشدر. كه قبائل عربدن هچ برى بويلا بر شرفه نائل  
اولەمامشدر . از جله قيس عيلاندن بنى هوازن . بنى كلاب .  
بنى عقيل ، بنى نعيم ، بنى باهله ، بنى مازن ؛ بنى غطفان بنى عيس  
قبيله لرى توره ديگى كى ، بونلرك هر بىرندن دخى نيجه عشار جسيه  
تەب ايشدر . و عالم اسلاميتده بونلردن برخى سلاطين كلوب  
كچمشدر .

از جله بنى كلابدن صالح بن مرداسك خاندانى حابده ،  
و بنى عقييدن قرواش بن مقلدك خاندانى دخى موصالده مدت  
مدیده سلطنت سورمشدر .



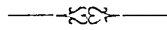
۱۹ — جناب ( نزار ) ك كنيەسى ابو رييمه در . واقعا  
مشار اليهك مضر دن بشقه اباد . رييمه ، اثمار نامندە دها اوچ  
اوغلى وار ايسەدە اكبر اولادى رييمه اولمشدر، كه آنك استميه  
مكنى اولمشدر .

اباد قبيلاهسى اقطار حجاز يەدن عراق نواحيسنە گوچش  
و بوقبيله دن برى سخاوت و سخاوتله ، ديگرى فصاحت و بلاغتله

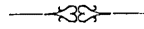
ضرب مثل حکمنه کچن ایکی ذات یثمشدر، که برنجیسی ( کعب بن مامه ) ایکنجیسی ( قسّ بن ساعده ) در .

ربیعهدن دخی برچوق قبیله لر تشعب ایدوب آرالزنده پک چوق ذوات مشهوره یثمشدر ، شعرای بنامدن طرفه بن عبد ، متلس ، مشاهیر رجالدن مرّه ، حساس ، مسیله الکذاب بوقبیله دن بر فسیله در .

انمار ایسه یمن جهته گوجوب اوراده توطن ایتدیگی جهته آنک اولاد واحفادی قبائل یانیه عدادینه کچمشدر .



۲۰ — جناب معدک لقی ابو قضاة در ، ابو قضاة نك دها سکز فرزند ارجمندی وار ایدیسده نور خیرالبشر ناصیه نزارده جلوه گر اولغله جمله سنه علام تقوق آشکار ایدی .



۲۱ — سلسله بنی ذیشان جناب عدنانه پیوسته اولدق دن صکره دفتر اسمی انسابده بین النساءین پک چوق اختلاف ظهور ایدرک هر بری برگریوه خلافه صامش اولدیغنه منبی آرتق آنک اوته سنی تحری و تفتیشدن منع ایچون ( کذب النساءون ) کلام صدق اتسامیه سوزه ختام ویرلشدر .

